

BRIEF PSYCHIATRIC RATING SCALE (BPRS)

bijlage bij “Wat is gek?”

Kijken door de psychiatrische bril
van

Paul van Hoek en Frans Brinkman

Boekinformatie

Ondertitel	Kijken door de psychiatrische bril
Auteur	Paul van Hoek en Frans Brinkman
ISBN	978-90-77024-68-3
NUR	875
Pagina's	108
	februari 2014
Prijs	€ 14,50
Bestellen	uitgeverij de Graaff Utrecht

De vraag 'Wat is gek?' wordt meestal normatief beantwoord. De tegenvraag 'Wat is normaal?' onderstreept dat. De auteurs willen zo normaal mogelijk doen over psychiatrische problemen. Het uitgangspunt is dat wanneer je mensen met psychische stoornissen als gewone mensen tegemoet treedt, zij veel normaler blijken te zijn dan wat oppervlakkig contact doet vermoeden.

Dit boek is een handreiking om de psychische stoornissen die je als hulpverlener waarneemt onder woorden te brengen. Om vervolgens te onderzoeken hoe je die problemen op de juiste manier bespreekt met je cliënten en je collega-hulpverleners.

De auteurs introduceren het kijken door een psychiatrische bril. Wanneer je weet of vermoedt dat iemand een psychiatrisch probleem heeft, geeft zo'n bril de mogelijkheid om helder te verwoorden wat de psychiatrische problemen zijn. Dat helpt om helder af te wegen wat moet en wat kan.

De auteurs willen met dit boek bereiken dat ook hulpverleners buiten de GGz niet schrikken van psychiatrische problemen bij hun cliënten. De idee van 'oh, het is psychiatrie, dus moet ik verwijzen', bestrijden zij. Ten tweede willen de auteurs dat hulpverleners psychiatrische problemen goed herkennen en kunnen verwoorden – professionaliteit is 'woorden hebben' voor wat je waarneemt. 'Woorden hebben' betekent kunnen afstemmen met de cliënt en met collega-hulpverleners.

BRIEF PSYCHIATRIC RATING SCALE (BPRS)

Beschrijven van psychiatrische verschijnselen

Deze bijlage reikt je een hulpmiddel aan om psychiatrische verschijnselen bij cliënten te beschrijven en ze te wegen in termen van 'licht' tot 'ernstig'. Dit hulpmiddel kan je van pas komen als je woorden zoekt voor een gedrag of een gemoedstoestand van een cliënt, bijvoorbeeld tijdens een overleg met collega's en externe hulpverleners. De lijst is, behoudens kleine wijzigingen, gebaseerd op de zogenaamde Brief Psychiatric Rating Scale (Nederlandse bewerking van P. Dingemans, 1983).

1. BEZORGDEHEID OVER DE LICHAMELIJKE TOESTAND

Verwoord de mate waarin de lichamelijke gezondheid door de cliënt zelf als problematisch wordt ervaren, ongeacht of die klachten nu reëel zijn of niet.

Licht	De cliënt uit zo nu en dan een klacht of geeft anderszins een uiting van bezorgdheid.
Matig	Uit vaak bezorgdheid over gezondheid of overdrijft een ziekte.
Vrij ernstig	Zie hiervoor, en kan zich daar nauwelijks van losmaken.
Ernstig	Wordt in beslag genomen door lichamelijke klachten of lijdt aan ingebeelde ziekten (somatische wanen).

2. ANGST

Verwoord de door de cliënt geuite vrees, spanning, angst, paniek of zorgen.

Zeer licht	De cliënt uit het gevoel zich meer dan normaal onrustig te voelen en daar ongemak van te ervaren
Licht	Voelt zich vaak gespannen, maar kan zijn aandacht ook op andere dingen richten.
Matig	Maakt zich het grootste deel van de tijd zorgen en kan zijn gedachten niet op iets anders richten. Cliënt functioneert nog wel als voorheen. Is daarbij bij vlagen paniekerig.
Vrij ernstig	Vaak angstaanvallen met lichamelijke verschijnselen of de cliënt is onder speciale omstandigheden erg angstig. Cliënt functioneert niet meer als voorheen.
Ernstig	Bijna voortdurend angstig, met lichamelijke verschijnselen of angstormstandigheden breiden zich uit.
Zeer ernstig	Aanhoudende angst of cliënt disfunctioneert in de meeste levensgebieden door angst en zich zorgen maken.

3. DEPRESSIE

Verwoord de stemming van de cliënt: bedroefd zijn, ontevredenheid, geen levenslust en zijn gedachten: extra aandacht voor deprimerende onderwerpen, zich niet kunnen concentreren, hopeloosheid, verlies van zelfrespect, walging van zichzelf.

Erg licht	De cliënt zegt zich meer bedroefd of ongelukkig dan normaal te voelen.
Licht	Zelfde als 2, maar kan zich er moeilijk van losmaken.
Matig	Vaak perioden van zich bedroefd, ongelukkig voelen, maar functioneert normaal met extra inspanning.
Vrij ernstig	Veelvuldig zich bedroefd, ongelukkig voelen, met problemen in functioneren op bepaalde gebieden als gevolg daarvan.

Ernstig	Meestal ongelukkig voelen of geremd in functioneren op vele gebieden als gevolg daarvan.
Zeer ernstig	Aanhoudende ernstige depressie of ernstig geremd op de meeste gebieden, mogelijk met waangedachten.

4. SCHULDGEVOELEN

Verwoord wat de cliënt vertelt over (over)bezorgdheid of wroeging over gedrag in het verleden

Erg licht	Cliënt is er over bezorgd iets of iemand te kort gedaan te hebben. Zou dingen graag anders gedaan hebben.
Matig	Zie hiervoor, er kan zich er moeilijk van losmaken anderen te hebben benadeeld
Ernstig	Schuldgevoelens die buiten alle proporties zijn, onredelijke zelfverwijten of waangedachten over schuld en wroeging.

5. VIJANDIGHEID

Verwoord uitingen van de cliënt met betrekking tot haat, minachting, strijdlust, bedreigingen, woordenstrijd, driftbuien, vernieling van eigendommen, gevechten en andere uitingen van vijandige houding of gedrag. Laat een voorval van op zichzelf staande terechte woede-uitbarsting buiten beschouwing.

Erg licht	De cliënt is prikkelbaar, knorrig.
Licht	Gaat een woordenstrijd aan, is vaak sarcastisch.
Matig	Bij meerdere, verschillende gelegenheden zichtbaar kwaad, schreeuwt naar de ander.
Vrij ernstig	Uit bedreigingen, slaat met deuren, gooit met dingen.
Ernstig	Valt anderen aan, veelal zonder letsel te veroorzaken of vernielt spullen.
Zeer ernstig	Valt anderen aan met grote kans op letsel of brengt daadwerkelijk letsel toe.

6. ACHTERDOCHT

Verwoord uitingen van een cliënt over dat hij gelooft andere personen hem uitlachen, het op hem gemunt hebben, hem benadeeld hebben of gehandeld hebben met de bedoeling hem te schaden.

Licht	De cliënt is op zijn hoede, beschrijft reëel klinkende situaties waarin anderen hem schade berokkend hebben of dat wilden.
Matig	Zegt dat anderen over hem roddelen, zegt dat anderen hem schade willen berokkenen; lijkt niet aannemelijk meer.
Ernstig	Cliënt heeft waangedachten. Praat over samenzwering van de maffia, de FBI of anderen die zijn eten vergiftigen.

7. INHOUDELIJKE DENKSTOORNISSEN

Verwoord de mate van ongewoonheid van de gedachteninhoud van de cliënt. Let op: het gaat hierbij niet om verwardheid, maar echt om de inhoud: ongebruikelijke, vreemde, zonderlinge of bizarre gedachten.

Zeer licht	De cliënt heeft betrekkingsideeën (mensen staren naar hem, lachen hem uit) of achtervolgingsgedachten (mensen behandelen hem slecht) of heeft een ongebruikelijk geloof in psychische krachten, geesten, UFO's. Cliënt is er zelf niet geheel van overtuigd, kan aan zichzelf twijfelen.
------------	--

Licht	Zie hiervoor, maar nu met volle overtuiging.
Matig	Heeft waangedachten, maar houdt er niet sterk aan vast; hij functioneren als tevoren, of de waangedachte heeft betrekking op een heel specifieke zaak en ook hierbij functioneert de cliënt als tevoren.
Vrij ernstig	Is volledig overtuigd van zijn waangedachte of misschien minder, maar de waangedachte heeft gevolgen voor zijn functioneren.
Ernstig	Volledige waandenken en kan zich er nauwelijks van losmaken of de cliënt functioneert op vele gebieden niet meer als te voren.
Zeer ernstig	Volledige waandenken zonder zich er een moment van te kunnen losmaken of een disfunctioneren op bijna alle gebieden.

8. ZELFOVERSCHATTING

Verwoord de mate waarin een cliënt blijk geeft van een overtrokken eigendunk; hij overschat zichzelf, kent zichzelf ongewone bekwaamheden toe, heeft bijzondere macht, zegt een rijk en beroemd iemand te zijn.

Zeer licht	De cliënt voelt zich uitstekend en ontkent duidelijke problemen.
Licht	Vertoont overtrokken eigendunk.
Matig	Is opschepperig; zegt briljant te zijn; denkt te weten hoe alles in elkaar zit, zonder dat hij zichzelf daadwerkelijk iets doet of kan doen.
Vrij ernstig	Zegt bijvoorbeeld een groot musicus te zijn die weldra platen zal gaan opnemen of gauw een bijzondere uitvinding zal doen (is sterk overdreven, maar nog geen echte waangedachte).
Ernstig	Maakt aanspraken op bezit van speciale hoedanigheden, gaven, levenservaringen en verrichte grootse activiteiten, zonder enige realiteit.
Zeer ernstig	Maakt er bijvoorbeeld aanspraak op door God te zijn aangesteld de wereld te besturen, heeft invloed op de toekomst van de wereld, is Jezus Christus, President van de VS.

9. HALLUCINATIES

Verwoord wat een cliënt vertelt over waarnemingen waar geen reële externe prikkels voor bestaan (hallucinaties) en welke gevolgen dat heeft voor zijn functioneren.

Zeer licht	Bij het uitrusten of voor het slapen gaan, ziet de cliënt dingen, hoort hij stemmen, geluiden of gefluister zonder externe prikkels, maar hij functioneert goed.
Licht	Hoort bij een helder bewustzijn niet verbaal geuite geluiden of gefluister. Heeft illusoire vervalsingen, ziet bijvoorbeeld gezichten in het donker, maar hij functioneert goed.
Matig	Hallucinaties bij gelegenheid, enkele keren, of hallucinaties zijn aanwezig, maar het functioneren wordt er niet door beïnvloed.
Vrij ernstig	Hallucineert dagelijks of functioneert in sommige gebieden als gevolg van hallucinaties niet meer als voorheen.
Ernstig	Hallucineert verschillende keren per dag of disfunctioneert in vele gebieden als gevolg daarvan.
Zeer ernstig	Hallucineert de hele dag door of disfunctioneert in de meeste gebieden als gevolg van daarvan.

10. DESORIENTATIE

Verwoord de mate waarin een cliënt situaties of boodschappen niet begrijpt en verward is over plaats, tijd of persoon.

Licht	De cliënt is soms in de war, verbijsterd of licht verward.
Matig	Lijkt met betrekking tot eenvoudige dingen in de war, heeft moeite zaken te onthouden of mensen te herkennen. Licht gedesoriënteerd in plaats of tijd.
Ernstig	Uitgesproken desoriëntatie in plaats, tijd of persoon: weet de datum niet, denkt dat bekende mensen anderen zijn, raakt de weg kwijt, denkt elders te zijn.

11. FORMELE DENKSTOORNISSEN

Verwoord de mate waarin de spraak van de cliënt verward, onsamenhangend of gedesorganiseerd is. Beoordeel het niet betrokken zijn op het onderwerp, wijdlopigheid, plotselinge veranderingen in het gespreksonderwerp, ontsporing, blokkades, nieuwe/vreemde woordcombinaties. Let op: het gaat hier niet om de inhoud van de gedachten.

Zeer licht	De cliënt heeft een bevreemdende woordkeus en is verhoogd associatief (dwaalt af).
Licht	Het is wat moeilijk datgene wat de cliënt zegt te volgen of te begrijpen als gevolg van plotselinge verandering van onderwerp.
Matig	Wat de cliënt zegt is soms moeilijk te begrijpen ten gevolge van vaak optredende wijdlopigheid, veranderingen van onderwerp en niet op het onderwerp betrokken zijn, of cliënt is onnavolgbaar, gebruikt niet bestaande woorden, hapert, stokt, blokkeert.
Vrij ernstig	Zie hiervoor, maar nu is de cliënt meestal moeilijk te volgen; kan soms worden gecorrigeerd.
Ernstig	Datgene wat gezegd wordt is meestal niet te volgen.
Zeer ernstig	Tijdens een gesprek is hetgeen een cliënt zegt niet te volgen.

12. OPWINDING

Verwoord of de cliënt sterk emotioneel reageert en impulsief is.

Licht	De cliënt is gespannen, alert, emoties lijken gemakkelijk op te roepen.
Matig	Reageert met verhoogde intensiteit op de meeste prikkels of ze nu relevant zijn of niet.
Ernstig	Uitgesproken overreageren op alle prikkels met een niet adequate intensiteit. Cliënt is rusteloos, kan zijn aandacht niet lang bij een thema houden, komt niet tot rust; reageert impulsief, van binnenuit.

13. LICHAMELIJKE VERTRAGING

Verwoord de mate waarin de cliënt energie ontbeert, blijkend uit verlangzaamde bewegingen en spraak, spierslapte en verminderde hoeveelheid bewegingen. (Dit wordt ook wel lichamelijke retardatie genoemd.)

Licht	De cliënt vertoont vertraagde of verminderde hoeveelheid beweging of spraak in vergelijking met andere personen.
Matig	Sterke vermindering of traagheid in beweging en spraak.
Vrij ernstig	Spreekt of beweegt zelden spontaan
Ernstig	Beweegt of spreekt niet, tenzij hij wordt opgepord of aangespoord.
Zeer ernstig	Afgesloten, verstard (Stuporeus, katatoon).

14 GEVOELSVLAKHEID

Verwoord het te weinig aan gevoelsmatige expressiviteit van gezicht, stem en gebaren bij de cliënt.

Licht	De cliënt lijkt minder gevoelens te uiten dan als normaal kan worden geacht.
Matig	Gevoelsmatige uiting neemt af. Cliënt lacht, glimlacht of reageert bijvoorbeeld soms niet met een gevoelsuitdrukking als tijdens een gesprek humoristische of pijnlijke onderwerpen ter sprake worden gebracht.
Vrij ernstig	Cliënt lacht, glimlacht of reageert nauwelijks met gevoelsuitdrukkingen.
Ernstig	Cliënt bedient zich van mechanische spraak, gebaren en uitdrukking (als een robot).
Zeer ernstig	Bevroren uitdrukking en vlakke spraak. Lijkt geen enkel gevoel te tonen.

15. AGITATIE

Verwoord in welke mate de cliënt lichamelijke gespannenheid, angst en 'zenuwen' vertoont. Let op: laat beweeglijkheid door bijwerkingen van medicatie buiten beschouwing.

Licht	De cliënt heeft een gespannen lichaamshouding, maakt nerveuze onnodige bewegingen.
Matig	Lijkt angstig. Bevroren uitdrukking, trilt, rusteloos.
Ernstig	Voortdurende ijsberen, handenwringen, zit geen minuut stil, vindt geen moment van ontspanning.

16. GEMANIEREERDHEID

Verwoord in welke mate de cliënt vreemd, bizar gedrag vertoont: zich herhalende bewegingen of gebaren of houdingen die duidelijk ongemakkelijk en niet op zijn plaats zijn (maniërisme). Let op: laat beweeglijkheid door bijwerkingen van medicatie buiten beschouwing.

Licht	De cliënt vertoont excentrieke, zich herhalende bewegingen of gedragingen die normale personen moeilijk kunnen plaatsen. Bijvoorbeeld vreemde gezichten trekken, aan dingen plukken, zwaaien met armen als een dirigent.
Matig	Maniërisme of verstarring in een bepaalde houding (lang genoeg durend om een cliënt in een groep met andere mensen vreemd of gek doen lijken).
Ernstig	Zich langdurig herhalend vreemd gedrag: wrijven, schommelen, foetale houding aannemen, vreemde rituelen die de cliënt geheel in beslag nemen.

17. NEGATIVISME

Verwoord de mate waarin de cliënt onvriendelijk is, niet bereidheid is mee te werken aan een gesprek, zich afzet tegen contact, zonder dat daar een objectieve aanleiding toe bestaat.

Licht	De cliënt uit bedekt ergernis over het contact dat je wil leggen of tekent protest aan tegen vragen die je stelt, maar doet uiteindelijk wel mee.
Matig	Is openlijk afwijzend en negatief maar werkt uiteindelijk toch wel mee.
Ernstig	Weigert medewerking, loopt bijvoorbeeld weg.

18. AUTISME

Verwoord de mate waarin de cliënt verminderde gevoelsmatige betrokkenheid toont tijdens een contact dat je met hem hebt, alsof er een muur tussen jou en je cliënt is opgetrokken.

Licht	De cliënt toont geen interesse, maar reageert als hij benaderd wordt.
-------	---

Matig	Lijkt gevoelsmatig contact in het interview meestal te vermijden en geeft korte antwoorden.
Ernstig	Vermijdt actief deelname en reageert alleen met 'ja' of 'nee' antwoorden. Mogelijk reageert de cliënt als hem iets wordt gevraagd of staat hij op en loopt hij weg.

19. SUICIDALITEIT

Verwoord de mate waarin een cliënt bezig is het gedachten over en uitvoeren van zelfdoding.

Zeer licht	De cliënt heeft zo nu en dan het gevoel er genoeg van te hebben van zijn leven, zonder duidelijke gedachten aan zelfdoding.
Licht	Zo nu en dan suïcidale gedachten zonder een specifiek plan of denkt af en toe beter af te zijn als hij dood is.
Matig	Veelvuldige suïcidale gedachten zonder specifieke bedoeling of plan.
Ernstig	Wil tot zelfdoding overgaan en denkt na over geschikte middelen en het geschikte tijdstip. Een variant is dat de cliënt over een ernstige poging met nog de kans dat hij zal worden gered.
Zeer ernstig	Specifiek suïcideplan en bedoeling. (Cliënt zegt bijvoorbeeld: 'Zodra ...zal ik het op ... manier doen.')
	Of de cliënt doet daadwerkelijk een suïcidepoging met een serieuze kans van slagen.

20. ZELFVERWAARLOZING

Verwoord de mate waarin de cliënt niet voor zichzelf zorgt of zichzelf verwaarloost (hygiëne, voeding, uiterlijke verzorging).

Zeer licht	De cliënt voldoet niet aan de gebruikelijke verwachtingen. (Bijvoorbeeld: hemd uit de broek, knopen niet vastgemaakt.)
Licht	Zelfverzorging en uiterlijk laten veel te wensen over. (Bijvoorbeeld: wanordelijke en besmeurde kleding, ongekamde haren.)
Matig	Zelfverzorging en uiterlijk voldoen niet aan de sociale normen. (Bijvoorbeeld grote gaten in de kleding, stinkende adem, ongekamd en vet haar.)
Vrij ernstig	Sporadische zelfverzorging; eet onregelmatig en slecht. (Bijvoorbeeld stinkt ernstig, eet alleen patat.)
Ernstig	Zelfverzorging en eetgewoonten mogelijk levensbedreigend. (Bijvoorbeeld eet en wast zich alleen als hij erop gewezen wordt.)
Zeer ernstig	Zelfverzorging en eetgewoonten levensbedreigend. (Eet en verzorgt zichzelf in het geheel niet.)

21. BIZAR GEDRAG

Verwoord in welke mate een cliënt vreemd, ongewoon of crimineel gedrag vertoont. Ga af op wat je ziet bij een cliënt of wat je uit zijn verhalen kunt vernemen. Beperk je tot gedrag dat voortvloeit uit hallucinaties en waangedachten.

Zeer licht	De cliënt vertoont enigszins vreemd gedrag, bijvoorbeeld hamsteren, het in huis dragen van handschoenen.
Licht	Vreemd gedrag, bijvoorbeeld het in het openbaar hardop praten, te veel of te weinig oogcontact maken als hij met anderen praat.

Matig	Tamelijk ongebruikelijk gedrag, bijvoorbeeld bizarre kleding of make-up, 'preken' voor vreemden, in het openbaar in de lucht gaan staren, verzamelen van afval.
Vrij ernstig	Zeer ongebruikelijk gedrag. Bijvoorbeeld doelloos door straten lopen, eten van dingen welke geen voedsel zijn, opschudding veroorzaken door op straat te gaan staren.
Ernstig	Ongewone kleine overtredingen, zoals het verkeer regelen, publiekelijk naakt rondlopen, het waarschuwen van de politie met betrekking tot ingebeelde misdaden.
Zeer ernstig	Ongewone ernstige misdrijven, zoals het aansteken van vuur, asociale diefstal, bizarre ontvoeringen om bizarre redenen.

22. VERHOOGDE STEMMING

Verwoord de mate waarin een cliënt een aanhoudend en overdreven gevoel heeft van zich goed voelen, opgewekt zijn en over tomeloze energie beschikken. Let op: verwar deze verhoogde stemming niet met uitbundigheid op basis van zelfoverschatting.

Zeer licht	De cliënt toont zich gelukkig en opgewekt, maar zonder reële reden.
Licht	Enkele onverklaarbare gevoelens van welbevinden.
Matig	Vertoont soms overdadige of niet reële gevoelens van zich goed voelen en van optimisme welke niet in verhouding staan tot de omstandigheden. Kan vaak grappen maken, glimlachen, giechelen of te enthousiast zijn.
Vrij ernstig	Toont veelvuldig buitensporige of niet reële gevoelens van welbevinden. (Voelt zich als 'nooit te voren', is eufor.)
Ernstig	Stemming is welhaast voortdurend verhoogd en sluit niet aan bij bijvoorbeeld de inhoud van een gesprek of bij de omstandigheden waarin de cliënt verkeert.
Zeer ernstig	Lijkt onder invloed, geintoxiceerd, lacht, maakt grappen, giechelt, heeft gevoel onkwetsbaar te zijn, dit alles niet in overeenstemming met de omstandigheden.

23. MOTORISCHE ONRUST

Verwoord de toename van energie bij een cliënt, zich uitdrukking in lichamelijke onrust: toenemende beweging, snelle spraak. Let op: de onrust hoeft niet continu aanwezig te zijn. Baseer je op een bepaald tijdstip, waarop er wel sprake is van meer of minder onrust.

Zeer licht	De cliënt toont enige rusteloosheid, heeft moeite met stilzitten, toont levendige gezichtsuitdrukkingen of zit op de praatstoel.
Licht	Bij gelegenheid nogal rusteloos, duidelijke toename in motorisch activiteit, levendige gebaren, enkele momenten van spreekdrang (kan zijn mond niet houden).
Matig	Is erg rusteloos als hij zit, gejaagd excessieve gezichtsuitdrukkingen of niet-productieve en herhaalde bewegingen met handen en voeten. Veel spreekdrang, je komt er met moeite tussen.
Vrij ernstig	Overwegend rusteloos, gejaagd. Vele malen excessieve of niet-productieve en grove herhaalde bewegingen. Het merendeel van de tijd in beweging, veelvuldige spreekdrang, moeilijk te onderbreken. Staat tijdens een gesprek enkele malen op om te lopen.
Ernstig	Excessieve grove motorische activiteit, luidruchtig in de omgang. Voortdurende spreekdrang met alleen een paar pauzes. Het spreken kan alleen met veel moeite onderbroken worden. Staat tijdens een gesprek vaak op om te gaan lopen. (Kan nauwelijks blijven zitten.)

Zeer ernstig Constant excessief motorische activiteit. Kan tijdens gesprekken alleen nog maar kort onderbroken worden en er kan nauwelijks relevante informatie verkregen worden.

24. AFLEIDBAARHEID

Verwoord de mate waarin een cliënt wordt afgeleid en zijn aandacht niet bij een taak of gespreksonderwerp kan houden. Let op: verwar afleidbaarheid niet met een sterke aandacht van een cliënt voor één bepaalde zaak, bijvoorbeeld vanuit een waangedachte.

Zeer licht	De cliënt kan zich in het algemeen richten op vragen van de hulpverlener, verliest bijvoorbeeld een keer en dan nog slechts kort zijn aandacht.
Licht	Zelfde als hiervoor, maar nu verliest de cliënt wat vaker zijn aandacht, bijvoorbeeld twee maal binnen een kwartier.
Matig	Tijdens een gesprek of andere activiteit is de cliënt gedurende een kwart van de tijd afgeleid als gevolg van rondkijken of het reageren op irrelevante stimuli in de kamer of uit de omgeving.
Vrij ernstig	Zelfde als hierboven, maar dan met een groter tijdsbeslag, waardoor het voor jou en je cliënt lastig wordt elkaar te volgen of om samen iets te doen.
Ernstig	Contact wordt ernstig belemmerd doordat de cliënt voor de helft van de tijd door allerlei willekeurige zaken in beslag wordt genomen. Cliënt lijkt steeds minder onderscheid te maken tussen wat relevant is en wat irrelevant is.
Zeer ernstig	Gesprekken of andere activiteiten tot een goed einde brengen is niet mogelijk. Cliënt lijkt overgeleverd aan alle prikkels die hij toevalligerwijze opvangt.

Paul **van Hoek**

advies en training in sociaal psychiatrische zorg

De Schup 5
6581 WH Malden

t 024 - 388 15 82
m 06 - 126 23 470
f 024 - 379 27 49

mail@paulvanhoek.nl
www.paulvanhoek.nl